

**Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra divadelní vědy**

Ročníková práce

Zuzana
Plecitá

Současná divadelní recenze v denním tisku

Praha 2017

Vedoucí práce: Doc. Petr Christov, Ph.D

Anotace

Ročníková práce se zabývá podobou současné divadelní recenze ve vybraném denním tisku. Hlavní ambicí práce je zodpovědět, kdo jsou autoři divadelních recenzí, jak vypadají současné recenze, jak často vychází a s jakými jazykovými prostředky jejich autoři pracují. Práce se také snaží analyzovat, o jaké inscenace a jakých divadel má denní tisk zájem. Analýza se týká recenzí z deníků, které vychází celostátně a divadelní recenze vydávají pravidelně.

Klíčová slova

Recenze, kritika, divák, čtenář, publicistické žánry, novinář, teatrolog, divadlo

Key words

Review, criticism, spectator, reader, journalism genres, journalist, teatrologist, theater

Obsah

1. Úvod	3
2. Současná divadelní recenze v denním tisku	5
3. Celostátní deníky s pravidelnou divadelní rubrikou	7
3.1 Lidové noviny	7
3.2 Mladá fronta DNES	9
3.3 Právo	9
3.4 Hospodářské noviny	10
4. Charakteristika stylu divadelních recenzentů celostátních deníků	12
4.1 Lidové noviny: Jana Machalická	12
4.2 Mladá fronta DNES: Tomáš Šťástka	14
4.3 Právo: Jiří P. Kříž a Radmila Hrdinová	17
4.4 Hospodářské noviny: Marie Reslová, Ester Žantovská, Petr Fischer, Jiří Černý	22
5. Nejčastěji hodnocené inscenace (říjen a listopad 2016)	25
6. Závěr	26
7. Použité zdroje	28
7.1 Příloha	28
7.2 Publikace	28
7.3 Elektronické zdroje	28
7.4 Elektronický archiv tištěných divadelních recenzí	32

1. Úvod

Divadelní recenze patří mezi tradiční publicistické žánry, které zejména od dob Františka Xavera Šaldy a Jindřicha Vodáka přibližují svět divadla zbytku české společnosti. Ačkoliv diskuze kolem recenzí v divadelní obci dlouhodobě neutichá, odborníci věnují pozornost zejména hodnocení odborných periodik jako jsou Divadelní noviny, Svět a divadlo nebo Divadelní revue. Ke kvalitě současných recenzí v denním tisku se příliš nevyjadřují, ačkoliv řada divadelních kritiků píše recenze současně do denního tisku i do oborově zaměřených periodik. Přestože se zejména na internetu setkáme s komentáři od ostatních kolegů z divadelní obce, většina kritických esejů se týká konkrétních kritik hodnoceného pisatele.

Také řada závěrečných prací¹, které se věnují divadelním recenzím, pochází především od studentů žurnalistiky. Ti se však zajímají spíše o formu a periodicitu daných kulturních rubrik². Již si nepokládají otázku, kdo za texty stojí a jaké inscenace hodnotí. Také na divadelních školách se ale v posledních letech objevilo několik závěrečných prací, které se divadelní kritice věnují. Tématu se dotýká například disertační práce zaměřená na vývoj české divadelní kritiky, kterou napsala na půdě divadelních studií Masarykovy univerzity Radka Kunderová pod názvem Eroze autoritativního diskurzu v české divadelní kritice v období tzv. přestavby (1985-1989), na katedře divadelní vědy v Praze se tématu divadelních kritik z pera Julia Fučíka věnovala Anna Hejmová. Za zmínku určitě stojí také bakalářská práce tehdejšího studenta DAMU Víta Pokorného Cesty české divadelní kritiky po roce 1989 nebo bakalářská práce Současná česká tištěná média zaměřená na divadlo, kterou na Univerzitě Palackého v Olomouci zpracovala Jana Kopečková.

Jak jsem již naznačila, téma podoby současné recenze jsem si vybrala, protože i přes zmíněné práce postrádám navazující diskusi ohledně podoby současných divadelních recenzí. Téma je pro mě naléhavější také z přesvědčení, že by měl mezi ambice vystudovaných teoretiků umění bezpochyby patřit aktivní podíl na srozumitelném zprostředkování kultury zbytku společnosti, mezi jehož formy patří i divadelní recenze v neoborném tisku. Zajímavým podnětem pro mě byla i Anketa o stavu výuky divadelní kritiky na českých a slovenských univerzitách, kterou připravil Martin Bernátek za SČDK³

Anketa nastiňuje atmosféru na divadelních školách a přístupy jednotlivých pedagogů k výuce samotné kritiky. Přestože se pedagogové shodují, že je kritika nedílnou součástí studia

¹ Thesis.cz [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/>

² LUKÁČOVÁ, Kateřina. *Soubor divadelních recenzí pro deník Rovnost*. Brno, 2013. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Lenka Waschková Císařová, Ph.D

³ Sdružení českých divadelních kritiků (SČDK) se snaží působit jako platforma pro vzdělávání, podporu aktivit směřujících k přemýšlení o divadle a sdílení zkušeností z oblastí divadelní kritiky a reflexe divadla. *Sdružení českých divadelních kritiků* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/scdk/>

divadelní vědy, na jednotlivých školách se její výuka velmi liší. Od povinných kurzů (Katedra divadelních studií Masarykovy Univerzity), po povinně volitelné (Divadelní věda Karlovy Univerzity) až po volitelné kurzy (JAMU). Stěžejním předmětem se výuka kritiky stala jen na DAMU, kde jí zasvětili katedru, a její výuka je tu povinná ve všech třech ročnících bakalářského studia.

Výuku potenciálních budoucích kritiků však podle pedagogů ztěžuje řada potíží. Někteří se potýkají s tím, že dosud neexistuje žádný učební text věnovaný přehledným dějinám české potažmo slovenské divadelní kritice (Tatjana Lazorčáková a Jiří Štefanides – Katedra divadelních, filmových a mediálních studií Univerzity Palackého, Stanislava Matejovičová – Katedra divadelních štúdií Divadelní školy múzických umení), jiní zase bojují s nedostatečným zájmem studentů o současnou kritiku a následnou reflexi (Libor Vodička – Katedra divadelních studií Masarykovy Univerzity). Výuku tak specifického oboru, který je na pomezí umění a vědy, ztěžuje také fakt, že se v aktuálních podmínkách stalo obtížné vyučovat kritiku v menším počtu studentů (Petr Christov – Divadelní věda Univerzity Karlovy). Ti se tak v kurzech často objevují pohromadě v rámci bakalářského i magisterského studia.

Pro pochopení celkové problematiky práce nejdříve vysvětlí rozdíl mezi recenzí a kritikou, jejichž významy jsou i mezi odborníky často zaměňovány. Další kapitoly se pokusí zodpovědět otázku týkající se charakteristiky současného autora recenzí a vysvětlí účel divadelních recenzí v denním a odborném tisku. Analýza se zaměří na splnění obecných kritérií požadovaných pro útvar recenze, stylistiku recenzentů, výběr hodnocených inscenací a porovná texty v tištěném vydání deníků s jejich online verzemi. Vzhledem k omezenému rozsahu práce podrobněji rozebere divadelní recenze pouze od nejaktivnějších recenzentů daného média, kteří patří ke kmenovým redaktorům kulturních příloh.

2. Současná divadelní recenze v denním tisku

Pryč jsou doby, kdy umělci i široká veřejnost netrpělivě čekali na vydání divadelní recenze v deníku hned následující den po premiéře. Pokud si chce dnešní divák udržet podrobný přehled o současném divadelním dění, musí číst především periodika oborová, protože z celostátních deníků se kulturní rubrika jako taková, potažmo samotné divadlo, čím dál více stahuje do ústraní. Hovoříme o divadelní sezóně 2016/2017. Dobře, kdy média již několikátým rokem prochází výraznou krizí. Před čtyřmi lety prohlásil tehdejší komentátor Hospodářských novin Jindřich Šídlo (dnes člen redakce Seznam), že česká média zažívají nejkritičtější období historie od roku 1989 a nikdo neví, jak z toho ven – země kontinuálně bohatne a média jdou opačným směrem. Podle něj jsou základním problémem žurnalistiky stále více chybějící prostředky pro zpravodajský provoz.⁴ Periodicitu a rozsah divadelních recenzí v tištěných denících proto zhoršuje i nekončící boj redakce s inzertními odděleními, která kvůli zisku stále omezují rozsah redakčních článků.

V posledních letech navíc deníky v tištěné podobě přestávají být nejčerstvějším zdrojem informací a nahrazuje je internetové zpravodajství. Podle ředitele internetového vydavatelství Internet Info Jána Simkaniče způsobila exploze informačních zdrojů prostřednictvím internetu to, že lidé ztrácejí důvod za média platit, protože je spousta informací zdarma⁵.

Kromě nedostatku prostoru a restrukturalizace jednotlivých redakcí (což se kromě Mafr⁶ dotklo i ostatních mediálních domů) se však současní redaktoři museli popasovat s další výzvou: čtenáři druhé dekady 21. století stojí především o senzace a každou vteřinu nové, aktualizované zprávy. V tomto ohledu proto nemůže klasická divadelní kritika obstát vedle zpráv celého světa plných pohrom a kuriozit, které se snaží vyvolat ve čtenáři to jediné – výrazné emoce „na počkání“. Kulturní rubriky napříč celostátními deníky se proto plní spíše rozhovory se známými hereckými osobnostmi, případně pozvánkami na připravované inscenace či kulturní festivaly.

⁴ *Jak dostat média z krize? A jsou v ní vůbec? Velká mediální debata ovládla CIF 2013: lupa.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/jak-dostat-media-z-krize-a-jsou-v-ni-vubec-velka-mediální-debata-ovládla-cif-2013/?nahled=0>

⁵ *Budoucnost tištěných médií? Přežijí pouze bezplatná, odhaduje šéf internetového vydavatelství. (Rozhlas.cz)* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/proaproti/_zprava/budoucnost-tistenych-medi-preziji-pouze-bezplatna-odhaduje-sef-internetoveho-vydavatelstvi--1685058

NEZÁJEM O TIŠTĚNÉ NOVINY. STATISICOVÉ POKLESY V ČR ZA POSLEDNÍCH DESET LET. Citarny.cz [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/index.php/knihy-lide/vzdelavani-a-souvislosti/glosa-svet-a-knihy/5016-pokles-tistenych-deniku-novin-v-cr%5bR=301,L%5d>

⁶ Důkazem nutné restrukturalizace mediálních domů nám může být například výrazná ztráta mediální společnosti Mafra (vlastníci mimo jiné MF Dnes a Lidové noviny), která se v roce 2012 propadla do ztráty 168,5 milionu korun po předchozím zisku 88,6 milionu korun. Vedení společnosti se poté nechalo slyšet, že i nadále počítá s poklesem příjmů z printových médií a větší část výpadků bude nahrazena příjmy z online aktivit. Po změně strategie pak v roce 2015 dosáhla zisku 137 milionů korun. K dobrému výsledku měly také přispět nákladové úspory, plynoucí z provedené restrukturalizace. Mafra loni navýšila tržby, vytvořila zisk 137 mil. Kč. *Mediaguru.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/2016/07/mafra-loni-navysila-trzby-vytvorila-zisk-137-mil-kc/>

Samotný pojem kritika, pocházející z řeckého *kriteion*⁷, znamená v překladu posuzovat. A protože nesmíme zapomínat na další význam, kterým je kritika ve smyslu *zpochybňování*⁸, rychle si odpovíme na otázku, proč současná recenze nepatří mezi nejčtenější texty deníků. Kritika, kterou můžeme chápat i ve smyslu *posuzování*⁹, evokuje ve čtenáři nutnou erudovanost kritika jako odborníka schopného o objektivní pohled na kritizovaný předmět. Drtivá většina současných čtenářů ale hledá v tisku vzrušení a rychlý přísun informací, který dodnes téměř nereformovaný žánr v podobě kritiky či recenze okamžitě nenabízí. A naopak po čtenáři vyžaduje, aby se nad hodnoceným dílem spolu s kritikem zamyslel.

Také příbuzný pojem recenze, jež pochází z latinského *re-censeo*¹⁰, znamená *přehlížet, posuzovat či uvažovat*. Od jiných slovesných útvarů se recenze liší tím, že její autor zakládá své hodnocení na zásadách umělecké tvorby. Protože se divadelní recenze týkají novinek, nejčastěji bývají psány na základě zhlédnutých premiér divadelních inscenací. Měly by přinášet celkovou informaci o díle, které chce autor recenzovat.

Podle Praktické encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace od Barbory Osvaldové a Jana Haldy nemá recenze na rozdíl od kritiky příliš velký rozsah, a proto se soustřeďuje pouze na hodnocení výrazně kladných a výrazně záporných hodnot. Zároveň stručně představuje tvůrce, sleduje dílo od zrodu a zařazuje ho do kontextu další umělecké činnosti.¹¹ Ve srovnání s kritikou recenze kombinuje sloh informační s úvahovým.¹² Bečka ve Slohu žurnalistiky zdůrazňuje, že hodnocení uměleckého díla je vždy značně individuální a subjektivní, a tak je nutno novinářskou recenzi přijímat. Jedná se o osobní názor jednotlivce, který však musí být poučený. Z žurnalistických zásad by měl zachovat požadavek aktuálnosti.¹³

Tam, kde se kritik v oborovém periodiku nemusí čtenáři přizpůsobovat, protože očekává i z jeho strany odborné vzdělání, recenzent píšící do denního tisku musí dbát pravidla, že by měl vždy pamatovat na široký okruh svých čtenářů a psát jasně a srozumitelně.

⁷ PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998, 217 s.

⁸ Op. cit.

⁹ OSVALDOVA Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2007, 108

¹⁰ Op. cit.

¹¹ OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2007, 168 s.

¹² BEČKA, Josef Václav. *Sloh žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1986, 200 s.

¹³ BEČKA, Josef Václav. *Sloh žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1986, 199 s.

3. Celostátní deníky s pravidelnou divadelní rubrikou

V současné době mají čeští čtenáři k dispozici devět deníků, které vychází každý všední den a nabízí články a komentáře k aktuálnímu dění zahrnující zpravodajství z domácí scény, ekonomiky, politiky, zahraničí, sportu a také kultury. Kromě ekonomicky zaměřeného deníku E15 a Sportu se s rozdílnou pravidelností i formátem, dle zaměření na cílového čtenáře, objevuje divadlo ve všech celostátních denících.

Z deníků¹⁴, mezi které patří Mladá fronta DNES, Lidové noviny, Aha!, Blesk, Sport, Hospodářské noviny, Právo, Deník a E15 vydávají pravidelnou kulturní rubriku s vyloženě divadelními recenzemi jen čtyři z nich. Periodické vydávání textů, které hodnotí aktuální divadelní dění, lze najít s výjimkami každý týden v Lidových novinách, Mladé frontě DNES, Právu a v Hospodářských novinách. Všechny deníky dodržují nepsané pravidlo a přílohu s kulturou zařazují až ke konci vydání, obvykle před sportovní rubriku.

Současné divadelní recenze se svou délkou příliš neliší. V případě deníků Mladé fronty DNES a Práva recenze dosahují obvykle délky dvou tisíc znaků. V případě jejich vydání online, oba deníky vydávají totožné recenze obohaceny zhruba o jeden či dva odstavce, v průměru jsou online recenze delší zhruba o tři sta znaků. Naopak v Hospodářských a Lidových novinách autoři tamních recenzí publikují texty dlouhé až čtyři tisíce znaků, některé z nich jsou poté publikovány i online.

V případě iDNES.cz (MF Dnes) a ihned.cz (Hospodářské noviny) editoři přidávají k recenzím až desítku fotek z jednotlivých inscenací. Lidovky.cz (Lidové noviny) sice nenabízí tak rozsáhlou fotogalerii, nejméně fotek však dodávají Novinky.cz (Právo), které často zveřejňují jen několik fotografií, navíc velmi často ve špatné kvalitě. V případě, že divadlo vydá k chystané inscenaci i video pozvánku (trailer), většinou je k online recenzi umístí editoři všech zmíněných deníků. Deníky recenze zveřejňují na svých webech nejčastěji několik dní po vydání tištěné verze, není však výjimkou zveřejnění recenze v tisku i na webu ve stejný den.

3.1 Lidové noviny

Ve srovnání se všemi analyzovanými deníky věnují Lidové noviny kultuře nejvíce prostoru. Oproti MF Dnes a Právu se ale jedná o deník, který vychází celostátně bez regionálních mutací. V praxi to proto znamená, že recenzenti Lidových novin publikují texty, které by neměli zaměřovat pouze na jeden region. V Lidových novinách lze najít divadelně zaměřené recenze pravidelně téměř každý týden

¹⁴ OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2007, 168 s.

v celostátní rubrice Kultura. V porovnání s ostatními deníky lze vyzorovat také snahu Lidových novin pravidelně informovat o všech základních oblastech kultury (hudba, výtvarné umění, divadlo, film, literatura) v určité dny. Přestože divadlo spadá nejčastěji na středu, nejedná se dnes o striktní pravidlo, a tak lze divadelní recenze nalézt v Lidových novinách i v jiné dny.

Vedení Lidových novin publikuje zprávy z kulturního světa dle aktuálnosti. V případě ostatních deníků nelze předem říci, kdy budou texty publikovat. Divadelní recenze v Lidových novinách bývají až dvakrát delší než v MF DNES a Právu, a často tvoří půlku strany. Recenzenti se tu snaží namísto zkratkovitého hodnocení, co je dobře nebo špatně, o podrobnější vysvětlení svých hodnocení. Neopomínají ani širší kontext, kde popisují důvody vzniku dané inscenace, komentují aktuální dění na divadelních scénách nebo připomínají jiné zajímavosti související s hodnoceným dílem. Ve srovnání s MF Dnes a Právem však věnují kontextu namísto několika vět i půlku samotného textu.

V současnosti vydává MF Dnes i Lidové noviny multimediální společnost MAFRA. Co se ale týká kulturních rubrik ty pokračují ve své tradici nehledě na vlastníka a texty o divadle nesdílí. V analyzovaném období (říjen a listopad 2016) do Lidových novin s divadelní recenzí přispěli divadelní kritik a amatérský divadelník Martin J. Švejda¹⁵, redaktor Divadelních novin Jan Kerbr¹⁶, teatrolog a pedagog z DAMU Jan Císař¹⁷, kritik a pedagog z divadelní vědy Univerzity Karlovy Vladimír Just¹⁸, zkušený kulturní redaktor Luboš Mareček¹⁹ a vedoucí kulturní přílohy Lidových novin Jana Machalická²⁰. Hudebně zaměřené inscenace (operu či muzikál) má na starosti hudební publicistka Helena Havlíková²¹. Vzhledem k tomu, že řada ze zmíněných autorů píše do Lidových novin sice

¹⁵ Martin J. Švejda. *Amaterske divadlo.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.amaterske divadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=6029>

¹⁶ Redakce a kontakty. *Host.divadlo.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/redakce.asp>

¹⁷ Pravidelně do Lidových novin přispívá také pedagog z DAMU Jan Císař. Uznávaný teatrolog vystudoval divadelní vědu na DAMU, poté zde pokračoval jako aspirant se zaměřením na dějiny českého a slovenského divadla. Pracoval například v časopisu *Divadlo* a stal se šéfredaktorem časopisu *Divadelní noviny*. Pravidelně vydává studie o dramaturgii, teorii divadla a dějinách českého divadla. Zabývá se také teorií a kritikou loutkového divadla. (Jan Císař. *Damu.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.damu.cz/cs/katedry/katedra-teorie-a-kritiky/pedagogove/jan-cisar-profesor-ph-dr-csc>)

¹⁸ Dalším odborníkem, který zároveň učí na divadelní škole, je Vladimír Just, kritik a pedagog z divadelní vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Na katedře divadelní vědy přednáší dějiny českého divadla, dějiny evropského a českého kabaretu, dějiny české divadelní kritiky, faustovský mýtus, divadlo v mediálním prostoru a vede odborné semináře týkající se mediální problematiky. (Prof. PhDr. Vladimír Just, Csc. *Dv.ff.cuni.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://dv.ff.cuni.cz/index.php?menu=katedra&sub=katedra&str=profily/profil_just.php)

¹⁹ Do Lidových novin nyní píše také bývalý vedoucí kulturní rubriky MF Dnes Luboš Mareček. Absolvent oboru historie-bohemistika na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity pracoval také v Brněnském večerníku. (Luboš Mareček. *Mestohudby.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.mestohudby.cz/publicistika/rozhovory/lubos-marecek-na-jeviste-se-radeji-divam-nez-na-nem-stojim>)

²⁰ Divadelní recenze/kritiky v Lidových novinách pravidelně publikuje i vedoucí kulturní rubriky Jana Machalická. Na rozdíl od kritik svých kolegů jsou její texty častěji ke čtení i online na webu Lidových novin, kde je editoři publikují obvykle několik dní po tištěném vydání. (Jana Machalická. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/novinar.aspx?idnov=493>)

²¹ Helena Havlíková je hudební kritička, která v Lidových novinách pravidelně publikuje recenze na premiéry operních

pravidelně, ale sporadicky, charakteristika současných recenzí se bude věnovat převážně Janě Machalické.

3.2 Mladá fronta DNES

Deník Mladá fronta DNES²² vydává zprávy o kultuře v samostatné kulturní příloze. Oproti jiným deníkům (především ve srovnání s pravidelnými recenzemi v Lidových novinách) je její redakční plán kulturní přílohy ale pro čtenáře nečitelný – nelze dopředu zjistit, v jaký den recenzi vydá.

MF DNES vyznává "politiku" redaktorských autorit. Namísto spolupráce i mimo redakční tým si v oblasti kultury raději volí strategii kmenových redaktorů. Ti mají mezi sebou rozděleny jednotlivé oblasti, o kterých pravidelně píše v celostátním vydání kulturní přílohy. Předat divadelní recenze jednotlivým regionálním redakcím je za současných podmínek nemyslitelné s ohledem na rozsah inzertních článků a striktnímu redakčnímu plánu příloh, kam je nutné umístit aktuality z celého regionu. Pro pravidelné recenze divadelních inscenací tu není prostor.

Jak jsem již naznačila MF DNES sází na jména kulturních redaktorů. Mezi nejdominantnější tuzemské kulturní novinářky patří dozajista tamější filmová kritička Mirka Spáčilová, jejíž často velmi negativní hodnocení se stalo slavným i pro laickou veřejnost. O divadle zde píše Tomáš Šťáška²³. Ten sice prozatím nedosáhl takové publicity, v poslední době však patří mezi nejlodnější autory divadelních recenzí v denním tisku. V průběhu analyzovaného období sepsal celkem 13 recenzí.

3.3 Právo

Deník Právo publikuje divadelní recenze pravidelně, téměř každý týden v kulturní příloze. V psaní

inscenací. Havlíková v minulosti působila jako dramaturgyně v opeře Národního divadla a jako ředitelka nebo konzultantka řady hudebních festivalů. Je absolventkou divadelní a hudební vědy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. (Helena Havlíková. *Rozhlas.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/minutovehry/autori/_zprava/havlikova-helena-1956--1337888)

²² Dále jen MF DNES

²³ Šťáška kromě kulturní historie, kterou vystudoval na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, dokončil studium magisterským oborem Kulturologie na Univerzitě Karlově. Již během školy působil na webovém portálu ČT24. Na *iDNES.cz* pracoval původně jako editor a redaktor zahraničního zpravodajství. V současné době se specializuje se na dění v divadle a rozhovory se zahraničními tvůrci. (Tomáš Šťáška. *Idnes.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=2093>; Tomáš Šťáška. *LinkedIn.com* [online]. [cit. 2016-12-31].)

divadelních hodnocení se tu střídají redaktori Jiří P. Kříž²⁴ a Radmila Hrdinová.²⁵ Oba však píšou o divadle i jiné texty, a tak kulturní příloha nabízí také pozvánky na premiéry nebo festivaly, rozhovory s divadelními osobnostmi, případně nekrology. Aktivnější je však v tomto ohledu Radmila Hrdinová, která se v kulturní příloze nevěnuje pouze divadlu.

Výrazně plodnějším recenzentem je Jiří P. Kříž, který přispívá kromě celostátní rubriky Kultura nepravidelně také do regionálních vydání deníku. Na serveru Novinky.cz lze však najít jen překlopené recenze z celostátního vydání. V analyzovaném období přispěl, leckde i několikrát, do příloh Severní Morava a Slezsko, Jižní Morava, Severovýchodní Čechy, Praha – Střední Čechy, Jižní Morava – Vysočina, Severovýchodní Čechy, Severozápadní Čechy, Střední a východní Čechy a Jihozápadní Čechy. Celkem za toto dvouměsíční období sepsal 28 recenzí, z čehož 24 texty přispěl do zmíněných regionálních příloh. Oproti tomu jeho kolegyně Radmila Hrdinová do regionálních příloh nepíše tak často (v analyzovaném období zde nezveřejnila žádný text) a celostátně vydala během října a listopadu pouze pět recenzí. I v porovnání s ostatními kmenovými redaktory je ale Jiří P. Kříž se svým počtem textů raritou. Například Tomáš Štáštka, kmenový redaktor MF Dnes, publikoval za analyzované období 13 recenzí. Jana Machalická, vedoucí kulturní rubriky Lidových novin, zveřejnila recenze jen tři.

3.4 Hospodářské noviny

S ohledem na své cílové čtenáře věnují Hospodářské noviny kultuře nejméně prostoru. V případě, že potřebují strany využít pro jiné aktuální téma, smažou kulturu z denního vydání zcela. Hospodářské noviny vydávají divadelní recenze méně často, navíc nepravidelně jen několikrát do měsíce. Recenze tu ale stejně jako v ostatních denících vychází v kulturní příloze (konkrétně v přílohách Kultura a Kultura plus). Nutno dodat, že Hospodářské noviny vychází jen pětkrát týdně, tedy od pondělí do pátku. Ostatní deníky připravují i sobotní vydání, mají tak větší šanci dostat divadelní recenze do redakčního plánu.

Namísto častého publikování recenzí volí v Hospodářských novinách spíše strategii publikování pozvánek na divadelní představení, které stejně jako většina celostátních tuzemských médií často přebírají od České tiskové kanceláře (ČTK)²⁶. Vedení rubriky vydává články jak v tisku, tak je ve stejný

²⁴ Jiří P. Kříž je absolventem Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, kde následně postgraduálně vystudoval divadelní kritiku. (Jiří Kříž. *LinkedIn.com* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: https://www.linkedin.com/in/jiri-kriz-5314524b?authType=NAME_SEARCH&authToken=UlcZ&locale=en_US&trk=tyah&trkInfo=clickedVertical%3Amynetwork%2CclickedEntityId%3A177276277%2CauthType%3ANAME_SEARCH%2Cidx%3A1-1%2CtarId%3A1483217697905%2Ctas%3Aji%2C5%99%2C3%AD%20k%2C5%99%2C3%AD%2C5%BE)

²⁵ Radmila Hrdinová na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vystudovala divadelní i hudební vědu a dnes učí na DAMU na katedře teorie a kritiky. (Radmila Hrdinová. *Damu.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <https://www.damu.cz/cs/katedry/katedra-teorie-a-kritiky/pedagogove/phdr-radmila-hrdinova>)

²⁶ Podle průzkumu studentů studia nových médií na FF UK z roku 2013 má většina zpráv na českých internetových zpravodajských serverech základ v převzatých zprávách agentury ČTK. V rámci průzkumu studenti tři dny ručně klasifikovali

den zveřejňuje online.

Během analyzovaného období v Hospodářských novinách publikovala recenze divadelní kritička Marie Reslová²⁷, šéfredaktor Českého rozhlasu Vltava Petr Fischer²⁸ a divadelní kritička se zaměřením na anglofonní divadlo Ester Žantovská²⁹. Recenze z hudebního světa píšou kritici Jiří Černý³⁰, Boris Klepal³¹ nebo americký novinář Frank Kuznik³².

Na rozdíl od jiných médií věnují recenzenti Hospodářských novin v rámci divadelně tematických textů velkou část zejména opeře, o které autoři v analyzovaném období psali dokonce častěji než o činoherních inscenacích. V analyzovaném období Hospodářské noviny zveřejnily recenzi k činoherní inscenaci Národního divadla *Dotkni se vesmíru a pokračuj* (Ester Žantovská) nebo k inscenaci *Bílý králík, červený králík* Paláce Akropolis (Marie Reslová). Zbytek recenzí se věnoval královehradeckému muzikálu *Liduschka* (Boris Klepal), *Noemově arše* Národního divadla (Petr Fischer) nebo přenosu z Metropolitní opery *Dona Giovanniho* (Jiří Černý).

domácí a zahraniční zprávy na serverech: novinky.cz, ihned.cz, idnes.cz, lidovky.cz, tyden.cz, ceskyrozhlas.cz, ceskatelevize.cz, blesk.cz, tn.nova.cz, parlamentnilisty.cz. Převzaté zprávy přitom tvořily základ pro 50 až 100 % všech publikovaných zpráv v domácí a zahraniční sekci. Výjimkou byl jen iDNES.cz, který využívá velkou síť regionálních redakcí a Blesk.cz, který se alespoň částečně snaží vysílat svoje lidi na místa událostí. (Jak dostat média z krize? A jsou v ní vůbec? Velká mediální debata ovládla CIF 2013. *Lupa.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/jak-dostat-media-z-krize-a-jsou-v-ni-vubec-velka-medialni-debata-ovladla-cif-2013>)

²⁷ Marie Reslová vystudovala dramaturgii na DAMU, pracovala v odborných časopisech (Svět a divadlo, Divadelní noviny) a v Českém rozhlasu, České pozici, Lidových novinách a nyní přispívá do Hospodářských novin. (Marie Reslová. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://ihned.cz/?m=authors&article%5Baut_id%5D=10794020&person%5Bid%5D=10794020 a Marie Reslová. *Rozhlas.cz* [online]. [cit. 2017-05-25]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lide/czp_kulturni/_zprava/marie-reslova--1382400)

²⁸ Divadelními kritikami přispívá také šéfredaktor Českého rozhlasu Vltava Petr Fischer. Po studiu na pražské Filozofické fakultě, kde studoval obor filozofie, pracoval v Lidových novinách i v BBC. V současnosti je analytikem názorové rubriky Hospodářských novin a zaměřuje se i na kulturní kritiku a literaturu. (Petr Fischer. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://ihned.cz/?article%5Baut_id%5D=10154420&p=000000_authors&person%5Bid%5D=10154420)

²⁹ Do Hospodářských novin přispívá také Ester Žantovská. Vystudovala anglistiku–amerikanistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, v současné době končí studium divadelní vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Na Filozofické fakultě UK pokračuje nyní v doktorském studiu se zaměřením na současné britské a americké divadlo. Pravidelně přispívá do Divadelních novin, časopisu Svět a divadlo a kulturního týdeníku A2. (Ester Žantovská. *Narodni-divadlo.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/ester-zantovska>)

³⁰ Operním kritikám se v Hospodářských novinách věnuje Jiří Černý, který v říjnu 2016 publikoval texty věnované přenosům Metropolitní opery v New Yorku (*Don Giovanni, Tristan a Isolda*). Jiří Černý původně vystudoval průmyslovou školu stavební v Praze, odkud pokračoval na katedru žurnalistiky na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Začínal jako sportovní novinář v časopise Československý sport, poté se stal vedoucím redaktorem kulturní rubriky časopisu Mladý svět. Nyní pracuje na volné noze jako hudební kritik a publicista. (Jiří Černý. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: [http://ihned.cz/?m=authors&person\[id\]=10007970&article\[aut_id\]=10007970](http://ihned.cz/?m=authors&person[id]=10007970&article[aut_id]=10007970), Jiří Černý. *Jiri-cerny.wbs.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.jiri-cerny.wbs.cz/>)

³¹ Boris Klepal se Hospodářských novinách věnuje hudebním kritikám. Působí také jako šéfredaktor portálu Brno – město hudby. (Boris Klepal. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: [https://ihned.cz/?m=authors&person\[id\]=19019130&article\[aut_id\]=19019130](https://ihned.cz/?m=authors&person[id]=19019130&article[aut_id]=19019130) a *Mestohudby.cz: Boris Klepal* [online]. [cit. 2017-05-25]. Dostupné z: <http://www.mestohudby.cz/autor/boris-klepal>)

³² Dlouholetý americký novinář se zaměřením na klasickou hudbu a živé umění. Do Prahy se přestěhoval roku 2002, osm let jako hudební kritik přispíval do anglicky psaného týdeníku The Prague Post, později se stal jeho šéfredaktorem. Do HN píše od roku 2012. (Frank Kuznik. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2017-05-25]. Dostupné z: https://ihned.cz/?m=authors&person%5Bid%5D=16237300&article%5Baut_id%5D=16237300)

4. Charakteristika stylu divadelních recenzentů celostátních deníků

4.1 Lidové noviny: Jana Machalická

Vedoucí kulturní rubriky Lidových novin, Jana Machalická, patří mezi neaktivnější autory divadelních recenzí v Lidových novinách, jejíž recenze jsou dostupné i na serveru Lidovky.cz. Na rozdíl od svých kolegů z Práva a MF Dnes volí texty v odbornějším formátu, který se již blíží žánru kritiky. Díky téměř dvakrát delší délce, než mívají k dispozici autoři v jiných denících, si tak často může dovolit část textu věnovat zasvěcení čtenáře do tématu a vylíčit mu například kontext vzniku inscenace:

„Tentokrát ji zaujala osobnost židovské básničky Else Lasker Schölerové (1869–1945), která rozhodně patří k mimořádným zjevům německé literatury. Je považována za hlavní představitelku expresionistické poezie a vysoce ji cenil například Karl Kraus. Psala ovšem i prózu a divadelní hry. Výjimečná, milující dobrodružství a nonkonformní byla i ve svém osobním životě. Byla dvakrát vdaná, ale do jejího života v roce 1910 osudově vstoupil syn luteránského pastora Gottfried Benn (1886–1956), rovněž originální básník a občanským povoláním lékař patolog.“ (inscenace Miluji tě jak po smrti, Experimentální prostor NoD)³³

„Náměty původních českých muzikálů posledních let, to je vesměs bída a utrpení, od přešívek známých literárních a filmových děl až k opusům složeným z hitů příslušného interpreta s nesmyslně seštrikovaným dějem.“ (inscenace Liduschka (Baarová), Divadlo J. K. Tyla v Plzni)³⁴

„Tvůrci si tak trochu vzali mustr z Kanderova a Ebbova Kabaretu, ale jdou vlastní, drsnější cestou.“ (inscenace Liduschka (Baarová), Divadlo J. K. Tyla v Plzni)³⁵

Machalická používá i přezdívky protagonistů:

„Mudruje se, jestli popel nezadře hydrauliku otočného mechanismu, o urnu se později i zakopává, popel se vysype, Žíla si režiséra i šňupne.“ (Urna na prázdném jevišti, Činoherní klub)³⁶

Z recenzí vedoucí rubriky lze často vyčíst, že si Machalická podrobně prochází i program inscenace:

³³ NEWTON Media [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

³⁴ Op. cit.

³⁵ Op. cit.

³⁶ Op. cit.

„Tento poměrně rozsáhlý výlet po světové dramatičce ale, zdá se, nemá překladatele – v programu je jako autor překladu uveden Matěj Dadák, ale ten nejspíš hru překládal ze slovenštiny do češtiny.“ (Urna na prázdném jevišti, Činoherní klub)³⁷

Díky delšímu rozsahu si často může dovolit podobněji rozepsat jednotlivé složky díla:

„Františák samozřejmě není tvůrce bez citu pro obrazivou metaforu a některé momenty inscenace mají sílu výrazu – třeba zvichřený vpád selky Kolušiny (Andrea Elsnerová) ke kostelníčce. Kolušina pobíhá po světlnici, vše otvírá a zkoumá, zatímco kostelníčka se drží z posledních sil.“ (Její pastorkyňa, Divadlo na Vinohradech)³⁸

„Autor libreta správně pochopil, že osudy Baarové jsou vlastně zápletkou jak z operety, a podle toho také s materiálem zachází: zpochybňuje, ironizuje, vysmívá se všemu a všem, ale na tomto pozadí se plasticky vyjevuje celá tragikomika dvou totalitních režimů dvacátého století.“ (Liduschka (Baarová), Divadlo J. K. Tyla v Plzni)³⁹

„Lucie Trmíková si pro své scénáře volí náměty nevšední a málo známé a také k nim přistupuje s velkým osobním zaujetím, což z nich mimo jiné činí živý a emocí prostoupený materiál k dalšímu režijnímu (hudebnímu, pohybovému) zpracování.“ (Miluji tě jak po smrti, Experimentální prostor NoD)⁴⁰

„Nebeského inscenace zcela logicky volí divadelně obrazivý způsob, jak přiblížit verše divákovi. Režii jde o živou akci, výtvarné a hudební ztvárnění, a komu v takovém pojetí smysl básní uniká, nechť si je divadlem nerušen a v klidu přečte doma u kamen a neobtěžuje se mezi diváky.“ (Miluji tě jak po smrti, Experimentální prostor NoD)⁴¹

V analyzovaném období se Jana Machalická věnovala například inscenacím z Divadla na Vinohradech, Činoherního klubu, experimentálního prostoru NoD nebo plzeňského divadla. Titulky volí pro čtenáře denního tisku dostatečně atraktivní, někdy si vypomůže protagonistou, jindy lákavým jménem divadelní scény:

³⁷ Op. cit.

³⁸ Její pastorkyňa s Havlovou na Vinohradech: Živé obrazy vyplněné folklorem. Kultura.zpravy.idnes.cz [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/jeji-pastorkyna-s-havlovou-na-vinohradech-zive-obrazy-vyplnene-folklorem-15b-kultura.aspx?c=A161007_102934_In_kultura_hep

³⁹ Op. cit.

⁴⁰ NEWTON Media [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁴¹ Op. cit.

- *Její pastorkyňa s Havlovou na Vinohradech: Živé obrazy vyplněné folklorem*
- *Láska v sado-maso pojetí*
- *Novinka Činoherního klubu: Tři herečky, režisérova urna a velké nic*
- *Nemůžeme se všichni upálit*

Podobně jako kolegové z jiných redakcí, i Machalická hodnotí inscenace zejména pražských divadel. Na rozdíl od řady jiných recenzentů nabízí čtenářům inscenace z velkých pražských scén i komorních divadel (Divadlo na Vinohradech, Činoherní klub nebo Experimentální prostor NoD). Na rozdíl od Práva a MF Dnes si komfort psát převážně o divadelních inscenacích z metropole může dovolit, protože o divadelním dění z jiných regionů píše její kolega Jan Kerbr (ve sledovaném období se jednalo o inscenace Cesta do středověku plzeňské Alfy, Past na myši mosteckého divadla, Absolvent Divadla F. X. Šaldy). Machalická se zaměřuje především na činoherní představení ale v případě, že ji zaujme například hudební inscenace (muzikál Liduschka), vydá se i za hranice hlavního města a sepíše kritický text, ačkoliv má hudební inscenace v Lidových novinách na starosti především Helena Havlíková. Vedoucí kulturní rubriky působí v psaném projevu velmi sebevědomě, na rozdíl od jiných kolegů nenajdeme v jejím slovníku pochyby či nejisté dohady. Pokud se ale jedná o tzv. vypsanosť redaktorky, řadí se Machalická mezi autory Lidových novin, kteří disponují méně bohatou slovní zásobou doplněnou rychlými soudy.

I přes dojem, že si vedoucí rubriky může vybrat jakoukoliv inscenaci nehledě na neoficiální rozdělení mezi kolegy, je největší zodpovědnost Machalické především finální výběr hodnocených inscenací. Lidové noviny se pod jejím vedením dnes v podstatě jako jediné mohou pyšnit kritickými texty, které se téměř s železnou pravidelností pokouší zasáhnout nejvýraznější inscenace jak v metropoli (Dotkni se vesmíru a pokračuj), tak napříč republikou (Liduschka). Kromě činoherních inscenací neopomínají ani výrazné operní inscenace (Chytračka/Měsíc). Redakci Lidových novin se navíc daří dlouhodobě spolupracovat s externími redaktory včetně uznávaných teatrologů a vysokoškolských pedagogů (Jan Císař, Vladimír Just).

4.2 Mladá fronta DNES: Tomáš Štáštka

V portfoliu Tomáše Štáštky najdeme, jako je tomu zvykem u většiny kmenových redaktorů deníkových redakcí, i pozvánky do divadla, aktuality z divadelní scény nebo rozhovory. Štáštka působí současně v tištěné příloze kultury v MF Dnes a na portálu iDNES.cz. Aby divadelní texty nezanikly v nekonečné nabídce online zpráv, dodržují editoři iDNES.cz (i webového protějšku deníku Právo Novinky.cz) označení „recenze“ před každým titulkem divadelního hodnocení.

Přestože se v případě recenzenta MF Dnes vždy jedná o recenze, nebojí se divadelní hodnocení doplnit i úvodním odstavcem, kde se snaží zasadit hodnocenou inscenaci do kontextu (československý Oskar pro Obchod na korze) nebo představit samotný divadelní soubor (například spolek Divadlo X10) či připomenout jubileum divadla (10. výročí od založení Divadla Hybernia). Jindy se zase snaží dílo

porovnat s dalšími divadelními zážitky, o kterých se čtenáři mohli dočíst v MF Dnes.

„Přestože se dočkal několika nominací na prestižní žánrová ocenění, muzikálu skladatele Franka Wildhorna se na Broadwayi příliš nedařilo a po čtyřech týdnech byl stažen. Předchozí cesta americkou scénou a stejně tak mezinárodní úspěch nám však zřejmě učaroval – před aktuální pražskou premiérou v Hudebním divadle Karlín totiž týž muzikál nazkoušelo plzeňské Divadlo J. K. Tyla.“ (inscenace Bonnie & Clyde, Hudební divadlo Karlín)⁴²

„Režisér se kromě zmíněných tanců Boha s Dáblem nebojí místy rozehrát více dějů zároveň či vtipně zhmotnit některé Faustovy představy. Muzikálu pro pobavení odpovídají i standardní scéna či kostýmy. Mefisto se tak řadí k tomu lepšímu, co u nás žánr nabízí, tedy po bok Evity, Addams Family či novinky Bonnie & Clyde.“ (inscenace Mefisto, Divadlo Hybernia)⁴³

Ne vždy ale Šťástka čtenáři nabídne kontextový úvod a například v případě inscenace Dotkni se vesmíru a pokračuj vyzradil svůj postoj k dílu hned ve druhé větě:

„Genetika a etické otázky se dostaly do popředí nové premiéry Národního divadla. Na Nové scéně se v hlavních rolích chytré komedie s bohužel trochu rozplizlým koncem objevil David Matásek a Saša Rašilov.“ (inscenace Dotkni se vesmíru a pokračuj, Národní divadlo Praha)⁴⁴

Šťástka, stejně jako řada jeho kolegů, bojuje také s tzv. vycpávkovými slovy:

„Současný činoherní směr Nové scény prostě působí oproti ostatním pódii Národního divadla bezradně. Vedení sem zve úspěšné mladé režiséry, ti však většinou bojují spíš s formou než s obsahem. Není jasné, komu je zdejší produkce určena.“ (inscenace Dotkni se vesmíru a pokračuj, Národní divadlo Praha)⁴⁵

„Skutečně dusivé a neuvěřitelně autentické zoufalství mladých gangsterů totiž přijde až ve chvíli, kdy se na plátně ukáže několik dobových černobílých fotografií skutečných Bonnie a Clyde.“ (inscenace Bonnie & Clyde, Hudební divadlo Karlín)⁴⁶

⁴² RECENZE: Bonnie & Clyde mezi kýbly na vytírání. Muzikál legendu neoživí. Kultura.zpravy.idnes.cz [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/bonnie-clyde-recenze-0l8-/divadlo.aspx?c=A161017_091214_divadlo_ts

⁴³ RECENZE: Dábel s Bohem tančí, když Vojtkův Faust hledá věčné mládí. Kultura.zpravy.idnes.cz [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/mefisto-recenze-0jm-/divadlo.aspx?c=A161104_091634_divadlo_ts

⁴⁴ RECENZE: Dotkni se vesmíru s Rašilovem i Matáskem. A před koncem zmiz. Kultura.zpravy.idnes.cz [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/dotkni-se-vesmiru-a-pokracuj-recenze-dv5-/divadlo.aspx?c=A161110_144524_divadlo_ts

⁴⁵ NEWTON Media [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁴⁶ RECENZE: Bonnie & Clyde mezi kýbly na vytírání. Muzikál legendu neoživí. Kultura.zpravy.idnes.cz [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/bonnie-clyde-recenze-0l8-/divadlo.aspx?c=A161017_091214_divadlo_ts

„A právě Kalina náročnou titulní roli ustál, jeho August je sice důvěřivě naivní, pod bílou maskou však prosvítá nezlomnost a schopnost se na poslední chvíli vždy správně rozhodnout. Podobně skvěle se s rolí milované Lulu vypořádala Veronika Svojtková či Jan Hofman jako jejich junior. Augusta není nikdy dost, verze v ABC prostě stojí za vidění.“ (August, August August, divadlo ABC) ⁴⁷

Pro Šťástku je také typické využití slávy protagonistů pro zatraktivnění vlastních článků. V analyzovaném období využil slavných jmen herců či režisérů a zasadil je do svých titulků, aby tak čtenáře nalákal ke čtení divadelních recenzí.

- *Když má kariéra přednost před špagetami od Balzerové Hybnerová má vycpaný zadek, Etzler ukazuje upnuté slipy*
- *Roman Zach se proburácí Obchodem na korze*
- *Vojtek hledá věčné mládí*
- *V černém lese staví Rošťa Novák otci trůn z hlíněných cihel*
- *Dotkni se vesmíru s Rašilovem i Matáskem. A před koncem zmiz*
- *Borové Elisabeth poráží mikrofony a rozkouše Darcyho dopis*

Přestože lze divadelní recenze v denním tisku a na onlinu považovat do jisté míry za částečně rozdílné útvary, alespoň co se týká nabízeného rozsahu, Šťástkovy recenze vydané online jsou téměř totožné s texty vydanými v tištěných novinách. Namísto možného rozšíření, zejména co se týká konkrétnějších vysvětlení, z jakého důvodu autor došel k danému závěru, a rozepsání recenzí na iDNES.cz, dochází k opačnému jevu. Texty, které nacházíme online, jsou onou delší verzí, a v tisku se setkáváme s jejich krácenými verzemi. Otázkou zůstává, podle jakého klíče autor či editor krátí samotné texty určené k vydání v tištěném deníku. Obvykle se jedná spíše o náhodný jeden či dva odstavce.

Kritické texty Šťástka doplňuje o procentuální hodnocení, která se nejčastěji pohybují od padesáti do sedmdesáti procent.⁴⁸ Vzhledem k tomu, že úkolem deníku není informovat o veškerém dění napříč divadelní scénou, ale spíše upozornit na výjimečná představení, je hodnocení v takovém rozsahu očekávatelné. Procentuální hodnocení v současné době využívá kromě MF Dnes (včetně iDNES.cz) i Právo (včetně Novinky.cz).

O divadelním dění se sice snaží své čtenáře velmi pravidelně informovat a vzhledem k širokému

⁴⁷ NEWTON Media [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁴⁸ Přestože recenze patří mezi útvary slohové, jejich texty jsou často doplněny o zkratkovitě hodnocení v procentech, hvězdičkách či v jiných znacích. Znamkování pomocí znaků ale nepatří mezi novinky žurnalistiky 21. století. Podle amerického novináře Toma Vanderbilt je přiřazení hvězdiček ke kulturnímu produktu samo o sobě podivný a dlouho diskutovaný zvyk (VANDERBILT, Tom. Mohlo by se vám také líbit: vkus v době neomezeného výběru. Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega.64 s. ISBN 978-80-7390-450-0.)

rozptylu divadelních souborů, o jejichž inscenacích píše, lze vyvodit závěr, že se jistě snaží poskytnout čtenářům široký přehled. V průběhu října a listopadu 2016 sepsal recenze o čtrnácti inscenacích z různých divadel. Jednalo se například o Divadlo Palace, Divadlo v Celetné, Švandovo divadlo, Divadlo ABC, Hudební divadlo Karlín a Divadlo Na Fidlovačce, netradiční divadelní prostory v podobě Studia Hrdinů a Vily Štvanice, Strašnické divadlo, Činoherní klub a také Národní divadlo. Zajímavé jistě je, že se začátkem divadelní sezóny věnuje Štáštka Strašnickému divadlu, a zde působícímu souboru Divadlo X10, hned dvakrát a to 1. a 22. října. Konkrétně se jednalo o inscenace Kolaps a Obchod na korze.

Tomáš Štáštka však zapomíná na to, že přispívá do jednoho z nejčtenějších deníků v republice a omezuje se jen na inscenace z metropole, navíc se věnuje jen činoherním představením. Čtenáři MF Dnes tak mají ve výsledku velmi zkreslený přehled o českém divadle, který je formován pouze recenzemi z pražských scén.

Tomáš Štáštka nepublikuje nijak erudované recenze. Ve svých textech se snaží jednoduše vystihnout základní složky inscenace a poskytnout tak čtenáři rychlý vlet na divadelní jeviště, který však nemá ambice na kriticky hodnotný text. Ve srovnání s například externími redaktory Hospodářských a Lidových novin patří Štáštka mezi méně „vypsané“ recenzenty, jeho texty jsou jednoduché, často založené na krátkém úvodu, popisu děje a hereckých výkonů.

4.3 Právo: Jiří P. Kříž a Radmila Hrdinová

Jiří P. Kříž

V rámci hodnocení recenzí (včetně regionálních příspěvků) se na rozdíl od svých kolegů Jiří P. Kříž pohybuje na široké škále od 50 do 100 procent. Svou pozornost věnuje především městským divadlům a zavedeným scénám. Do celostátní kulturní přílohy napsal například o brněnské přehlídce v Centru experimentálního divadla *Málo bylo Havla* a inscenaci *Zítřka to spustíme*, o evropské premiéře hry *Čarodějnice* Slováckého divadla, hodnotil také výkony v inscenaci *Vítězný únor* Královohradeckého divadla nebo muzikál *Liduschka* (Baarová) v Plzni, na rozdíl od své kolegyně Radmily Hrdinové věnoval do celostátní přílohy jen jednu recenzi pražským divadelním scénám, kde si vybral *Odvolání Billa C. Davise* z Divadla v Řeznické.

Co se týká stylistiky, v případě titulků se čtenářům nijak nepodbízí. Namísto upozorňování na protagonisty či autory díla, jako tomu dělá řada jeho kolegů, raději volí nadpisy, kterými se snaží vystihnout ducha inscenace či podtrhnout to nejzajímavější.

- *V Centru experimentálního divadla skončil festival Málo bylo Havla*
- *Kanadský showbyznys na břehu Moravy*

- *Pavel Kohout toho říká mnohem víc*
- *Volání vlasti: Opustíš-li mne, přežiješ*
- *V pravdě a lásce proti pohodlí moci*

Příležitostně se snaží recenzovaná díla dosadit do kontextu:

„Evropské premiéry se Čarodějnice v kuchyni Kanadanky Caroline Smithové dočkaly v režii Michala Skočovského v hradištském Slováckém divadle. Jako druhý příspěvek alternativní dramaturgické řady SLOFFÁCKÉ divadlo.“ (inscenace Čarodějnice, Slovácké divadlo)⁴⁹

Nechybí ani aktuální politické narážky:

„Jenomže takovými čarodějnicemi a televizními formáty se dnešní svět hemží. Od odborníků třeba na Ferdinanda Peroutku až po jenom penězi, nikoli však věděním, nebo aspoň slušností, vybaveného kandidáta na prezidenta USA.“ (inscenace Čarodějnice, Slovácké divadlo)⁵⁰

„Téma Baarová zvedl Karel Steigerwald z prachu už před mnoha lety. Ve zlaté kapliče ho s ním vypoklonkovali, Morávkovi v Huse na provázku se hodilo jen torzo. Nakonec spojil síly s textařem Jiřím Ornestem a skladatelem Alešem Březinou.“ (inscenace Liduschka (Baarová), Divadlo J. K. Tyla v Plzni)⁵¹

Pokud je něco pro Jiřího P. Kříže velmi specifické, tak mezi to patří zejména pokládání řečnických otázek, které používá jak namísto mezititulků, tak s nimi uvozuje závěrečné shrnutí.

„A co nám Kohout říká? Byl to omyl. Ale může se opakovat. Socani jsou pořád hádkami schizofrenně rozdělení, Hrad opanovala paranoia. Říká toho mnohem víc, jako v současném dramatu dlouho nikdo ne.“ (inscenace Vítězný únor, Klicperovo divadlo)⁵²

„Muzikál roku?!“

Postavami z komické opery se stávají i Hitler (Aleš Kohout), Goebbels (Petr Jeništa), režiséři Vávra,

⁴⁹ RECENZE: Kanadský showbyznys na břehu Moravy. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/417856-recenze-kanadsky-showbyznys-na-brehu-moravy.html>

⁵⁰ Op. cit.

⁵¹ RECENZE: V pravdě a lásce proti pohodlí moci. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/421927-recenze-v-pravde-a-lasce-proti-pohodli-moci.html>

⁵² RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

Fellini (Ondřej Černý), všichni ostatní a nakonec i sama Baarová v muzikálovém výkonu roku Alžbety Bartošové (herectví, zpěv, tanec).“ (inscenace Liduschka (Baarová), Divadlo J. K. Tyla v Plzni)⁵³

„Jak z toho ven?“

Aniž je třeba hodnotit čin sám, tvar realizovaný na střeše a na nádvoří divadla je zdravou ironizací střetu; snahy o kriminalizaci činu za každou cenu, a na druhé straně vyjádření nesouhlasu. Bez ohledu na závěry soudu vědí Milan Holenda, Tereza Marečková, Simona Zmrzlá, Nicole Maláčová a další herci, herečky a hudebníci, o čem a proč hrají.“ (inscenace Včera jsem to spustili, Divadlo Husa na Provázku)⁵⁴

„V postavě Básníka Pavky, kterého s naivitou mladické víry ve vítězství pracujících tříd hraje Jan Sklenář, Kohout připomíná vlastní období poblouznění včetně oslavných ód na onu historickou proměnu demokracie v diktaturu proletariátu. Je to už jeho druhé účtování s vlastní minulostí. Kdo ještě kromě něj se ho sebekriticky odvážil?!“ (inscenace Vítězný únor, Klicperovo divadlo)⁵⁵

„Autoři odkazují nakonec publiku i pochmurnou vizi Nebude toto století ještě horší?“ (inscenace Liduschka (Baarová), Divadlo J. K. Tyla v Plzni)⁵⁶

„A co nám Kohout říká? Byl to omyl. Ale může se opakovat. Socani jsou pořád hádkami schizofrenně rozdělení, Hrad opanovala paranoia. Říká toho mnohem víc, jako v současném dramatu dlouho nikdo ne.“ (inscenace Vítězný únor, Klicperovo divadlo)⁵⁷

Nebojí se použít také košatého popisu včetně metaforických přirovnání nebo hanlivých popisů.

„Čarodějnice v kuchyni namířily kritické ostří na vyprázdňené, a proto možná tolik oblíbené televizní formáty všelijakých zaručených kuchařek a domácích kutilských dílen.“ (inscenace Čarodějnice, Slovácké divadlo)⁵⁸

⁵³ Op. cit.

⁵⁴ NEWTON Média [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁵⁵ RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

⁵⁶ RECENZE: V pravdě a lásce proti pohodlí moci. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/421927-recenze-v-pravde-a-lasce-proti-pohodli-moci.html>

⁵⁷ RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

⁵⁸ RECENZE: Kanadský showbyznys na břehu Moravy. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/417856-recenze-kanadsky-showbyznys-na-brehu-moravy.html>

„Při sledování Vítězného února tuhnou publiku nejprve tváře, potom krev v žilách, a když se jako tečka v závěrečném výstupu spustí na jeviště oprátky a smrtka kosí nepřátele i stoupence, je člověku v hledišti úzko.“ (inscenace Vítězný únor, Klicperovo divadlo)⁵⁹

Stejně jako jeho kolegové z jiných deníků se však i on potýká s nepřehlednou květnatou slovní zásobou a jeho recenze se často hemží opakujícími se slovy.

„Inscenace včetně hudby má blízko k street artu, a blíží se tak reálnému předobrazu, jehož zdůvodnění je možné najít na stránkách skupiny a má blízko k hledání cest, jak „z toho ven“. Potvrzuje beze zbytku, že ve veřejném prostoru opravdu „málo bylo Havla“.“ (inscenace Včera jsem to spustili, Divadlo Husa na Provázku)⁶⁰

Přestože patří Jiří P. Kříž mezi velmi zkušené recenzenty, jeho články kvůli nedostatečné slovní zásobě působí často jednoduše a zbrkle. V porovnání s ostatními autory se jedná o „nejlidovější“ texty, které se snaží působit odlehčeně především prostřednictvím jednoduché mluvy a absence cizích slov či odbornějších termínů. Jiří P. Kříž se chce přiblížit svému čtenáři za pomoci jednoduchých metafor a řečnických otázek. Klíč k výběru hodnocených inscenací je u Jiřího P. Kříže nejasný. Zaměřuje se však na zavedené, nejčastěji městské scény ve většině krajských měst republiky. Bez jasného algoritmu publikuje recenze na představení napříč republikou, které se objevují jednou v celostátním vydání (Divadlo v Řeznické, Slovácké divadlo), jindy zase v různých regionálních přílohách (Divadlo Husa na Provázku, Divadlo Bez zábradlí, Klicperovo divadlo, Komorní scéna Aréna).

Radmila Hrdinová

Recenzentka Radmila Hrdinová se často snaží o popis jednotlivých složek inscenace, namísto konkrétního popisu ale čtenáře obvykle odbyde a svůj postoj mu dostatečně neumí vysvětlit. Stejně jako řada jejích kolegů se v případě hodnocení příliš nerozepisuje a čtenář marně hledá obsírnější vysvětlení, proč dílo hodnotí kladně či záporně. V analyzovaném období hodnotila na škále od 60 do 75 procent.

„Opery vznikly na pohádky bratří Grimmů, ale pro děti se příliš nehodí.“ (inscenace Chytračka/Měsíc, Národní divadlo Praha)⁶¹

⁵⁹ RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

⁶⁰ *NEWTON Media* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁶¹ *NEWTON Media* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

„Dílo bylo zvoleno velmi dobře, protože prostor, který v něm děti dostávají, je pro jeho provedení opravdu stěžejní. Britten si v něm vzal za základ středověkou chesterskou hru o potopě a vytvořil cosi mezi operou a oratoriem, ale především scénickou hru, která spojuje hlediště s jevištěm v hravém biblickém podobenství obohaceném o lidské momenty sporu Noema s hašteřivou manželkou, klevetivými přítelkyněmi Noemovy ženy a dalšími půvabnými detaily.“ (inscenace Noemova potopa, Národní divadlo Praha)⁶²

V případě, že si není jistá, hodnotí nepřesně a pouze naznačuje. V některých případech komentuje inscenace s přívlastkem „tak trochu“, „zřejmě měly být“ případně „jakýs takýs“. Naopak v případě, že si je jistá, ráda své teze ještě zdůrazňuje „opravdu stěžejní“, „vůbec neladí“.

„Herecky jsou, či spíše zřejmě měly být, akcentovány postavy Elisabeth a Darcyho, na nichž lze vybudovat jakýs takýs příběh.“ (inscenace Pýcha a předsudek, Národní divadlo Praha)⁶³

„Společné úsilí dirigenta Davida Švece, který celé provedení řídil, a sbormistra Jiřího Chvály, který Brittenovu operu s Kühnovým dětským sborem nastudoval, tak vyšlo trochu naprázdno. Jedno jediné koncertní provedení působilo tak trochu improvizovaně i ponuře.“ (inscenace Noemova potopa, Národní divadlo Praha)⁶⁴

Radmila Hrdinová se snaží čtenáře přilákat ke čtení titulky, ve kterých většinou přímo odkazuje na autora díla nebo na dílo samotné:

- *Noemova potopa v příliš akademickém duchu*
- *Bonnie & Clyde: love story versus příběh*
- *Carl Orff mezi hravostí a ostalgií*
- *Evoluční komedie stoppardovského ražení*
- *Ze Špinarova komiksu se Austenová vytrácí*

Radmila Hrdinová patří mezi nejméně výrazné autorky divadelních recenzí. Svým čtenářům nenabízí hlubokou analýzu inscenace, nýbrž mu předkládá spíše stručnou recenzi plnou dojmů a úsečných popisů. Radmila Hrdinová se v analyzovaném období věnovala inscenacím, které byly uvedené pouze v Praze. A to i přesto, že psala jen do celostátní rubriky Kultura. Konkrétně přispěla recenzemi na pět inscenací (Noemova potopa, Bonnie & Clyde, Chytračka/Měsíc, Dotkni se vesmíru a pokračuj, Pýcha

⁶² RECENZE: Noemova potopa v příliš akademickém duchu. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/416387-recenze-noemova-potopa-v-prilis-akademickem-duchu.html>

⁶³ RECENZE: Ze Špinarova komiksu se Austenová vytrácí. *Novinky.cz*. [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/421759-recenze-ze-spinarova-komiksu-se-austenova-vytraci.html>

⁶⁴ RECENZE: Noemova potopa v příliš akademickém duchu. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/416387-recenze-noemova-potopa-v-prilis-akademickem-duchu.html>

a Předsudek), z nichž všechny byly zveřejněny i online. Věnovala se především velkým divadelním scénám včetně pražského Národního divadla, kde nezapomněla ani na Novou scénu.

4.4 Hospodářské noviny: Marie Reslová, Ester Žantovská, Petr Fischer, Jiří Černý

Autoři divadelních kritik se v Hospodářských novinách snaží více než o kvantitu, nabídnout čtenářům kvalitní texty. Nebojí se ani rozsahu, který lze srovnat s kratší kritikou v odborném tisku, jak jsem již naznačila také v případě Lidových novin. Recenzenti vysvětlují jak širší kontext při uvedení nové inscenace, tak podrobně rozebírají složky díla. Autoři se čtenáři zachází jako s partnery, u kterých očekávají, že taktéž sledují aktuální dění na divadelních scénách. Hodnotící posudky se proto snaží doplnit zajímavostmi, kterými chtějí prohloubit jejich dosavadní znalosti.

Marie Reslová: *„Z Petříčkova čtení v Akropoli bylo zřejmé, že Soleimanpourova hra rafinovaně nakládá s identitou mluvčího, imaginárním časem a prostorem. Nic není jisté, záleží na tom, odkud se na věc podíváme. Je to v principu podobné jako v hojně diskutované inscenaci Herec a truhlář Majer mluví o stavu své domoviny ve Studiu Hrdinů. Ovšem „Králíci“ jsou v imaginaci i tématu o dost svobodnější i a neušpinění konkrétními reáliemi.“* (inscenace Červený králík, bílý králík; Palác Akropolis)⁶⁵

Marie Reslová: *„Text íránského dramatika vznikl před šesti lety, dosud byl přeložen do dvaceti jazyků a dosáhl více než tisícovky uvedení po celém světě. Obsadit se nechala i řada hereckých hvězd, například Whoopi Goldbergová. Pokaždé stál před publikem jiný interpret – to je podmínka autora, stejně jako pokyn, aby herec pokud možno o hře dopředu nic nevěděl a četl ji poprvé přímo při představení.“* (Červený králík, bílý králík; Palác akropolis)⁶⁶

Ester Žantovská: *„Svrázny český autor, spojovaný především s amatérským souborem Nejhodnější medvídci a s divadlem Na tahu, nyní již svůj druhý text v řadě zasadil do vědeckého prostředí. Po lednové premiéře souboru Tygr v tísní, který zinscenoval Levínského matematickou operetu nazvanou Poincarého domněnka, nyní pražské Národní divadlo uvedlo Levínského hru Dotkni se vesmíru a pokračuj. Matematiky tu střídají biochemici, složitý matematický problém pak otázky spojené s genetickou manipulací.“* (inscenace Dotkni se vesmíru a pokračuj, Národní divadlo Praha)⁶⁷

Zajímavé je porovnat popisy konkrétních hereckých výkonů autorů z Hospodářských novin (ačkoliv se v tomto případě jedná spíše operní inscenace) s abstraktními hodnotícími posudky recenzentů

⁶⁵ NEWTON Media [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁶⁶ Op. cit.

⁶⁷ Op. cit.

zmíněných v začátku práce (především MF Dnes a Právo):

Ester Žantovská: „*Některé postavy zase režisér vede až ke karikatuře – viz parodie na televizní reportérku Jany Janěkové či křiklavě tupá, buranská manželka Matáskovy postavy v podání Marty Preissové. Mnohé scény tak dotahováním humorných tónů do krajnosti hru spíše připravují o vtip či účinek.*“ (inscenace *Dotkni se vesmíru a pokračuj*, Národní divadlo Praha)⁶⁸

Petr Fischer: „*Pohádkový skřítek Sandmann (Jaroslav Březina) přebírá roli vypravěče, z děr vylézají zombie politická, ale také popkulturní, od zpěváka Deana Reeda přes Vinnetoua po cyklistu Olafa Ludwiga. Opulentní divadelní show, v níž Orffova hudba už nachází novou originalitu, dokáže radostně vést k vytržení až k extázi, ale také ztichnout do měsíční jemnosti.*“ (inscenace *Chytračka / Měsíc*, Národní divadlo Praha)

Jiří Černý: „*Problematickou figuru Dona Ottavia založil Američan Paul Appleby na svém tenoru, silnějším a energičtějším, než bývá u neustále neúspěšného protihráče Dona Giovanniho zvykem. Splynul s pěveckou extratřídou ostatních a v tom plně nahradil původně ohlášeného a herecky možná tvárnějšího Rolanda Villazóna. Ottaviovy společné výstupy se snoubenkou Donnou Annou, které někdy vyznějí matněji než ostatní operní čísla, najednou prokoukly. [...] Její soprán vyjádřil Mozartovu nadčasovost nejlépeji.*“ (inscenace *Don Giovanni*, Metropolitan Opera New York)⁶⁹

„*Keenlyside i Plachetka překonali všechna očekávání. Téměř každý dosavadní Don Giovanni, včetně dodnes připomínaného Itala Cesareho Siepiho, byl aspoň trochu i fešák. Sedmapadesátiletý Keenlyside ani v maskéře neudělá nic pro to, aby byl mladší a krásnější. Je dravec. Žije střemhlavým letem. Ví, jak na kterou ženskou, žádná mu neunikne, každou prokoukne, každého jejího ochránce cynicky obelstí, zmlátí nebo i zabije. V jeho svádění není radost. Jen tempo, lehkost a sebevědomí. A ty jsou úžasné.*“ (inscenace *Don Giovanni*, Metropolitan Opera New York)⁷⁰

Petr Fischer: „*Jistě by se dalo hovořit o dobrém výkonu Miloše Horáka v partu Noemově, o hašteřivě Kateřině Jalovcové coby Noemově ženě, ale o výkony jednotlivců tentokrát tolik nešlo. Podstatná byla viditelná a slyšitelná radost, s níž Noemova potopa za hudebního řízení Davida Švece vznikala a která se ve stydlivých pokusech o společný zpěv podle přání autora chvílemi přelila i do publika. Také scénické provedení, při němž si režisérka Magdalena Švecová vystačila s minimem prostředků – se světly a dětskými těly –, bylo magické, a tedy v tom nejlepším slova smyslu dětské.*“ (inscenace *Noemova potopa*, Národní divadlo Praha)⁷¹

⁶⁸ NEWTON Media [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>, příloha Recenze 2016

⁶⁹ Op. cit.

⁷⁰ Op. cit.

⁷¹ Op. cit.

V porovnání se všemi ostatními deníky lze v Hospodářských novinách najít nejvíce propracované recenze či kratší kritiky, které jsou typické konkrétními popisy a zajímavými detaily doplňující kontext díla. Oproti ostatním autorům (kromě externích odborníků z Lidových novin zejména Vladimíra Justa a Jana Císaře) zveřejňují recenzenti Hospodářských novin svižné a lehce čitelné texty, kterým však nechybí požadovaná erudovanost a bohatá slovní zásoba.

5. Nejčastěji hodnocené inscenace (říjen a listopad 2016)

Mezi nejčastěji hodnocenými inscenacemi se v analyzovaném období (říjen a listopad 2016) v celostátních denících objevila operní dvouaktovka Chytračka/Měsíc (Národní divadlo - Opera), činoherní inscenace Dotkni se vesmíru (Národní divadlo - Nová scéna) a muzikál Lidushka (Baarová) z plzeňského Divadla J. K. Tyla.

Přestože si recenzenti z deníků příliš často operní inscenace k hodnocení nevolí (kromě Hospodářských novin), vůbec první uvedení aktovky Měsíc na prknech Národního divadla uznali jako vhodné téma a její zinscenování zhodnotily všechny deníky kromě MF Dnes.

Není překvapením, že další inscenací, o které tentokrát napsaly všechny deníky, je Dotkni se vesmíru a pokračuj z Nové scény Národního divadla. Činoherní inscenace je oproti opeře pro čtenáře deníků jistě přijatelnější než opera či balet. Národní divadlo by navíc vždy mělo zaujímat pravidelné místo ve všech denících, které vydávají kulturní přílohu.

Čtvrtá inscenace dokazuje snahu recenzentů zachytit v celostátních denících i nové ambiciózní inscenace, které vznikly mimo pražskou scénu. O tom, že muzikál Lidushka (Baarová) patřil mezi sledované premiéry vypovídá kromě recenzí i počet pozvánek a dalších textů v kulturních přílohách. O chystané premiéře informovali redaktoři v Deníku, na webových stránkách České televize, v časopisu Týden, v Hospodářských novinách, v MF Dnes a informační zprávu vydala i Česká tisková kancelář.

6. Závěr

Je divadelní recenze jako typický publicistický žánr na vymření? I takovou otázku si musí při četbě současných tiskovin pokládat čtenář denního tisku. Kritiky a recenze se v novinách posouvají stále blíže ke sportovní rubrice, tedy dle prestiže na nejméně důležité stránky novin. Přestože se v největších celostátních denících divadelní recenze stále vyskytují, v řadě z nich je jejich vydávání velmi nepravidelné.

V analyzovaném období (říjen a listopad 2016) vycházely Hospodářské noviny každý všední den, tedy dohromady 43 dní, a vydaly celkem 7 recenzí od 6 autorů. Oproti ostatním deníkům jsou ale Hospodářské noviny v nevýhodě, protože ostatní celostátní deníky pravidelně tisknou i sobotní vydání. V analyzovaném období tak vyšla Mladá fronta DNES, Lidové noviny i Právo 52krát. V Mladé frontě DNES publikoval v tištěném vydání jediný redaktor, Tomáš Šťástka, 13 recenzí. Autoři Lidových novin (v počtu sedmi redaktorů) vydali v tomto období celkem 16 recenzí. A v Právu se o divadelní hodnocení podělil Jiří P. Kříž, který vydal 4 recenze (dále vydal ještě 24 recenzí v regionálních vydáních deníku) s autorkou dalších 5 recenzí, Radmilou Hrdinovou.

Hodnocení divadelních inscenací se s téměř periodickou přesností objevuje pouze v Lidových novinách, kde je můžeme najít téměř každý týden. Ostatní celostátní deníky divadelní recenze vydávají velmi nepravidelně. Většina současných recenzentů jmenovitě především Radmila Hrdinová nebo Tomáš Šťástka navíc kvůli svým recenzím téměř neopouští hradby hlavního města, a tak si čtenáři po celé republice mohou v Právu a Mladé frontě DNES přečíst zejména o pražských inscenacích, které pravděpodobně v danou sezónu ani nestačí vidět. Jiří P. Kříž sice publikuje do Práva i recenze z jiných krajů, většina z nich je však určena pro regionální přílohy. Žádný ze zmíněných deníků nevyužívá spolupráce s externími redaktory, jako je tomu například v Lidových a Hospodářských novinách, kde se snaží texty kmenových redaktorů zpestřit příspěvky od hudebních publicistů, teatrologů či pedagogů divadelních oborů, kteří navíc komentují inscenace napříč republikou. Ani redaktoři z posledních zmíněných titulů však pravidelně nezapojují do psaní divadelně-kritických textů „novou krev“ z řad studentů divadelní kritiky či vědy. Ačkoliv se divadelní kritika v různých formách vyučuje na několika vysokých školách v republice, žádný z celostátních titulů pravidelně s budoucími kritiky nespolečně pracuje.

Také úroveň jednotlivých recenzí se výrazně liší. Zatímco Právo a Mladá fronta DNES nabízí stručné recenze, které neoplývají nijak hlubokou analýzou ani bohatou slovní zásobou, autoři z Hospodářských a Lidových novin publikují o téměř polovinu delší hodnocení, která se svým formátem díky erudovanému pohledu často blíží ke kratší kritice.

Prozatím to navíc vypadá, že ani krize médií recenzím a kritikám nepomohla v nutné renesanci. V době, kdy je každý kritikem a sděluje své dojmy veřejně na sociální sítě, se redaktoři celostátních deníků stále nepustili do požadované reformy. A zatímco papírové noviny pomalu krachují, tradiční publicistický žánr zřejmě umírá spolu s nimi. Výzvou se jim nestalo ani částečné přesunutí recenzí z tištěných vydání do online světa, který jim dokáže nabídnout více než tradiční papír. Všichni recenzenti se tak chovají k online recenzím i textům vydávaným v tisku v podstatě stejně. Přestože se na inscenace osobně

vydávají, nesnaží se současným, po senzacích dychtivým čtenářům přizpůsobit a přímo z divadla blogovat nebo dokonce přispívat krátkými glosami na sociální síť Twitter. Současní recenzenti dokonce ani nebohacují své příspěvky originálními fotkami a často se spokojí s oficiálními propagačními materiály, které jim poskytne PR oddělení divadla.

7. Použité zdroje

7.1 Příloha

Recenze 2016 – dodáno k ročníkové práci zvlášť

7.2 Publikace

- 1) BEČKA, Josef Václav. *Sloh žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1986.
- 2) BENDA, Antonín (eds.). 1935. *Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému, díl třetí, svazek druhý*. Praha: Nakladatelství J. Otto.
- 3) OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-
- 4) PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998.
- 5) VANDERBILT, Tom. *Mohlo by se vám také líbit: vkus v době neomezeného výběru*. Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-450-0.

7.3 Elektronické zdroje

- 1) *Thesis.cz* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/>
- 2) LUKÁČOVÁ, Kateřina. *Soubor divadelních recenzí pro deník Rovnost*. Brno, 2013. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Lenka Waschková Císařová, Ph.D
- 3) *Sdružení českých divadelních kritiků* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/scdk/>
- 4) *Jak dostat média z krize? A jsou v ní vůbec? Velká mediální debata ovládla CIF 2013:* *lupa.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: [https://www.lupa.cz/clanky/jak-dostat-media-z-krize-a-
jsou-v-ni-vubec-velka-medialni-debata-ovladla-cif-2013/?nahled=0](https://www.lupa.cz/clanky/jak-dostat-media-z-krize-a-jsou-v-ni-vubec-velka-medialni-debata-ovladla-cif-2013/?nahled=0)
- 5) *Budoucnost tištěných médií? Přežijí pouze bezplatná, odhaduje šéf internetového vydavatelství. Rozhlas.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/plus/proaproti/_zprava/budoucnost-tistenych-medii-preziji-pouze-bezplatna-
odhaduje-sef-internetoveho-vydavatelstvi--1685058](http://www.rozhlas.cz/plus/proaproti/_zprava/budoucnost-tistenych-medii-preziji-pouze-bezplatna-odhaduje-sef-internetoveho-vydavatelstvi--1685058)

NEZÁJEM O TIŠTĚNÉ NOVINY. STATISÍCOVÉ POKLESY V ČR ZA POSLEDNÍCH DESET LET. *Citarny.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/index.php/knihy-lide/vzdelavani-a-souvislosti/glosa-svet-a-knihy/5016-pokles-tistenych-deniku-novin-v-cr%5bR=301,L%5d>

6) Mafra loni navýšila tržby, vytvořila zisk 137 mil. Kč. *Mediaguru.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/2016/07/mafra-loni-navysila-trzby-vytvorila-zisk-137-mil-kc/>

15) Martin J. Švejda. *Amaterskedivadlo.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=6029>

16) Redakce a kontakty. *Host.divadlo.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/redakce.asp>

17) Jan Císař. *Damu.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.damu.cz/cs/katedry/katedra-teorie-a-kritiky/pedagogove/jan-cisar-profesor-ph-dr-csc>

18) Prof. PhDr. Vladimír Just, Csc. *Dv.ff.cuni.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://dv.ff.cuni.cz/index.php?menu=katedra&sub=katedra&str=profily/profil_just.php

19) Luboš Mareček. *Mestohudby.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.mestohudby.cz/publicistika/rozhovory/lubos-marecek- na-jeviste-se-radeji-divam-nez-na-nem-stojim>

20) Jana Machalická. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/novinar.aspx?idnov=493>

21) Helena Havlíková. *Rozhlas.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/minutovehry/autori/_zprava/havlikova- helena-1956--1337888

23) Tomáš Štáštka. *Idnes.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=2093>; Tomáš Štáštka. *LinkedIn*.

24) Jiří Kříž. *LinkedIn.com* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: https://www.linkedin.com/in/jiri-kriz-5314524b?authType=NAME_SEARCH&authToken=UlcZ&locale=en_US&trk=tyah&trkInfo=clickedVert

ical%3Amynetwork%2CclickedEntityId%3A177276277%2CauthType%3ANAME_SEARCH%2Cidx%3A1-1

1%2CtarId%3A1483217697905%2Ctas%3Aji%C5%99%C3%AD%20k%C5%99%C3%AD%C5%BE

25) Radmila Hrdinová. *Damu.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z:

<https://www.damu.cz/cs/katedry/katedra-teorie-a-kritiky/pedagogove/phdr-radmila-hrdinova>

26) Jak dostat média z krize? A jsou v ní vůbec? Velká mediální debata ovládla CIF

2013. *Lupa.cz* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/jak-dostat-media-z-krize-a-jsou-v-ni-vubec-velka-medialni-debata-ovladla-cif-2013/>

27) Marie Reslová. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z:

http://ihned.cz/?m=authors&article%5Baut_id%5D=10794020&person%5Bid%5D=10794020 a Marie Reslová. *Rozhlas.cz* [online]. [cit. 2017-05-25]. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/lide/czp_kulturni/_zprava/marie-reslova--1382400

28) Petr Fischer. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z:

http://ihned.cz/?article%5Baut_id%5D=10154420&p=000000_authors&person%5Bid%5D=10154420

29) Ester Žantovská. *Narodni-divadlo.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/ester-zantovska>

30) Jiří Černý. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z:

[http://ihned.cz/?m=authors&person\[id\]=10007970&article\[aut_id\]=10007970](http://ihned.cz/?m=authors&person[id]=10007970&article[aut_id]=10007970), Jiří Černý. *Jiri-cerny.wbs.cz*. [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.jiri-cerny.wbs.cz/>

31) Boris Klepal. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2017-05-22]. Dostupné z:

[https://ihned.cz/?m=authors&person\[id\]=19019130&article\[aut_id\]=19019130](https://ihned.cz/?m=authors&person[id]=19019130&article[aut_id]=19019130) a *Mestohudby.cz: Boris Klepal* [online]. [cit. 2017-05-25]. Dostupné z: <http://www.mestohudby.cz/autor/boris-klepal>

32) Frank Kuzník. *ihned.cz* [online]. [cit. 2017-05-25].

Dostupné z: https://ihned.cz/?m=authors&person%5Bid%5D=16237300&article%5Baut_id%5D=16237300

38) Její pastorkyňa s Havlovou na Vinohradech: Živé obrazy vyplněné

folklorem. *Kultura.zpravy.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/jeji-folklorem>

pastorkyna-s-havlovou-na-vinohradech-zive-obrazy-vyplnene-folklorem-15b-
/kultura.aspx?c=A161007_102934_In_kultura_hep

42) RECENZE: Bonnie & Clyde mezi kýbly na vytírání. Muzikál legendu neoživí. *Kultura.zpravy.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/bonnie-clyde-recenze-0l8-/divadlo.aspx?c=A161017_091214_divadlo_ts

43) RECENZE: Ďábel s Bohem tančí, když Vojtkův Faust hledá věčné mládí. *Kultura.zpravy.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/mefisto-recenze-0jm-/divadlo.aspx?c=A161104_091634_divadlo_ts

44) RECENZE: Dotkni se vesmíru s Rašilovem i Matáskem. A před koncem zmiz. *Kultura.zpravy.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/dotkni-se-vesmiru-a-pokracuj-recenze-dv5-/divadlo.aspx?c=A161110_144524_divadlo_ts

46) RECENZE: Bonnie & Clyde mezi kýbly na vytírání. Muzikál legendu neoživí. *Kultura.zpravy.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/bonnie-clyde-recenze-0l8-/divadlo.aspx?c=A161017_091214_divadlo_ts

43) RECENZE: Kanadský showbyznys na břehu Moravy. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/417856-recenze-kanadsky-showbyznys-na-brehu-moravy.html>

51) RECENZE: V pravdě a lásce proti pohodlí moci. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/421927-recenze-v-pravde-a-lasce-proti-pohodli-moci.html>

52) RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

55) RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

56) RECENZE: V pravdě a lásce proti pohodlí moci. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/421927-recenze-v-pravde-a-lasce-proti-pohodli-moci.html>

57) RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

58) RECENZE: Kanadský showbyznys na břehu Moravy. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/417856-recenze-kanadsky-showbyznys-na-brehu-moravy.html>

59) RECENZE: Pavel Kohout toho říká mnohem víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/419093-recenze-pavel-kohout-toho-rika-mnohem-vic.html>

62) RECENZE: Noemova potopa v příliš akademickém duchu. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/416387-recenze-noemova-potopa-v-prilis-akademickem-uchu.html>

63) RECENZE: Ze Špinarova komiksu se Austenová vytrácí. *Novinky.cz*. [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/421759-recenze-ze-spinarova-komiksu-se-austenova-vytraci.html>

64) RECENZE: Noemova potopa v příliš akademickém duchu. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/416387-recenze-noemova-potopa-v-prilis-akademickem-uchu.html>

7.4 Elektronický archiv tištěných divadelních recenzí

- *NEWTON Media* [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz/>